

Uzavírání smluv 1

Filip Melzer

Vznik závazků (§ 1723)

Různé právní důvody vzniku závazků

- Právní jednání
 - Smlouva
 - Jednostranné právní jednání – např. záruka za jakost (§ 1919 odst. 2), veřejný příslib (§ 2884 an.), slib odškodnění (§ 2890 an.)
 - X slib darování (§ 2056)
- Protiprávní jednání (delikty v užším významu)
- Právní události (náhrada škody na základě kvalifikované události)
- Jiné právní skutečnosti (konstitutivní rozhodnutí, zákon a další)
- **Srov. § 1723 odst. 2!**

Smlouva (§ 1724 an.)

- Právní jednání, které sestává z projevu vůle dvou nebo více osob, které si obsahově odpovídají a jsou činěna v závislosti na sobě.
- Dohoda – terminologické odlišení od smlouvy
- Jednostranná jednání (§ 1724 odst. 2)
- Společenská úsluha (např. § 2055 odst. 2, § 2992)
 - Subjektivní pojetí: chybí vůle právně se vázat (+)
 - Objektivní pojetí: konkrétní typické situace (-)

Typy smluv podle oblasti práva

- Soukroprávní
 - Obligační
 - Věcněprávní (např. 1141)
 - Dědická (např. § 1582)
 - Rodiněprávní (např. § 891)
- Procesní (např. § 89a o.s.ř. – prorogace)
- Veřejnoprávní smlouvy

- § 1724: smlouva jako smlouva obligační: Projev vůle více stran zřídit mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy
 - Náplň tohoto předmětu: dále se tedy věnujeme jen obligačním smlouvám
- Pro jiné smlouvy: § 11

Třídění smluv I

- Pojmenované (typické) – srov. § 1746 odst. 1
 - K nesprávnému pojmenování: výklad podle obsahu: § 555 odst. 1
 - *falsa demonstratio non nocet*
- Nepojmenované (atypické, inominační) – srov. § 1746 odst. 2
- Smíšené

- Úprava nepojmenovaných a smíšených smluv
 - § 10
 - Obecné limity smluvní volnosti

Třídění smluv II.

- Dvoustranné X vícestranné
 - Rozlišovat strany a subjekty závazku
 - OZ 1964: účastník závazkového vztahu
- Konsensuální
- Reálné
 - Ke vzniku (perfekci) smlouvy je třeba i reálné jednání (typicky reálné poskytnutí plnění podle smlouvy)
 - Samotný konsensus nemá zavazovat
 - Př. - § 2193: „*Smlouvou o výpůjčce půjčitel přenechává vypůjčiteli nezužitelnou věc a zavazuje se mu umožnit její bezplatné dočasné užívání.*“
 - Lze si ujednat smlouvu, kterou zákon upravuje jako reálnou, v podobě nepojmenované smlouvy?
 - Jen formou smlouvy o smlouvě budoucí

Třídění smluv III.

- Úplatné X bezúplatné
 - Úplatou nejsou jen peníze nebo věc, ale poskytnutí jakékoli majetkové výhody jako protiplnění
 - Význam (např.):
 - vymezení typu smlouvy
 - § 1747
 - některé případy nabytí od neoprávněného (např. § 984)
 - odpovědnost za vady (srov. § 1914)

Třídění smluv IV.

- Závislé (§ 1727)
 - jednostranná závislost X vzájemná závislost
- Uzavírané adhezním způsobem (§ 1798)
- Uzavírané se spotřebitelem (§ 1810 an.)
- Odvážné (§ 2756)

- Atd.

Slib a jeho porušení

- Slib zavazuje – § 3 odst. 2 písm. d)
- Závazky z jednostranných jednání (záruka, veřejný příslib, slib odškodnění)
X slib daru (§ 2056)
 - Jinak slib plnění druhé straně zásadně vyžaduje akceptaci – ručení (§ 2018 odst. 1), prominutí dluhu (§ 1995)
- Předsmlavní odpovědnost (§ 1729)
 - § 2056 jako zvláštní případ předsmlavní odpovědnosti
- Viz komentář Melzer/Tégl k § 3, m.č. 27 an.

Smluvní (kontraktační) svoboda

- Je konkretizací principu autonomie vůle
- **Projevy:**
 - Svoboda uzavřít či neuzavřít smlouvu
 - Svoboda volby smluvní strany
 - Svobody volby obsahu smlouvy, včetně volby typu smlouvy (§ 1725 věta druhá)
 - Svoboda volby formy (§ 559)
 - Svoboda měnit či rušit závazek

Smluvní přímus

- Smluvní (kontraktační) povinnost
- Platí jako výjimka
 - Plynoucí ze zákona (např. povinnost uzavřít pojistnou smlouvu při výkonu určité profese)
 - Plynoucí z předchozího jednání stran (např. smlouva o smlouvě budoucí)
- Souvislost se zákazem diskriminace

Proces uzavření smlouvy (kontraktace)

- Základní model = **nabídka (návrh, oferta) a přijetí (akceptace)**
- Osoby:
 - navrhovatel (oferent)
 - oblát X akceptant (příjemce nabídky)
- Úprava je zásadně **dispozitivní**
- Kogentní tam, kde jsou pro to věcné důvody (srov. test kogentnosti).
 - Základem musí být smluvní konsensus (součást veřejného pořádku).
- **§ 1770** – ustanovení o nabídce a o přijetí nabídky se použijí přiměřeně i na případy, kdy strany ujednají pro uzavření smlouvy jiný postup
 - Např. postupná akceptace více subjektů vůči „správci smlouvy“

Vznik smlouvy – konsensus

- Vznik smlouvy = **ujednání jejího obsahu** (§ 1725): „Smlouva je uzavřena, jakmile si strany ujednaly její obsah. V mezích právního řádu je stranám ponecháno na vůli svobodně si smlouvu ujednat a určit její obsah.“ Srov. i § 1745
- PJ (smlouva) se posuzuje dle svého obsahu, nikoli dle označení (§ 555 odst. 1)
- Obsah smlouvy stanoví zásadně strany, část obsahu může být určena i dodatečně (§ 1748); část obsahu může být stanovena i třetí osobou, včetně soudu (§ 1749, § 1750); viz dále
- Konsensus: shoda vůle
 - Skutečný (empirický) konsensus
 - Normativní konsensus

Nezbytný rozsah konsensu

- **Minimální obsah, o kterém se dle zákona strany musí shodnout**
 - **Pojmenované smlouvy: objektivně podstatné kusy (*essentialia negotii*)**, tj. zákon předepisuje minimální obsah návrhu určité smlouvy
 - **Nepojmenované smlouvy: vymezení povinností stran a kauzy**
 - Odlišují se od (pro úplnost):
 - *Naturalia negotii*
 - *Accidentalia negotii*
- **Subjektivně podstatné kusy (náležitosti)**, tj. vše, o čem musí být dohoda podle vůle stran
- Pb.: strany se nedohodly o všech plánovaných částech obsahu (neúplný konsensus): § 1726
 - **Ví o tom**: žádná smlouva (není-li dohoda o všem, není žádná dohoda)
 - **Mylně se domnívají**, že se dohodly na všem (§ 1726 – viz dále)

Neúplný konsensus

- Strany nedocílily konsensu ohledně všech plánovaných kusů obsahu
- Případy:
 - **Skrytá neúplnost** (strany určitý bod opomenuly)
 - **Skrytý disens v projevu** (strany ohledně určitého bodu projevili odlišnou vůli)
 - Srov. však možný normativní nebo skutečný (empirický) konsensus
- **Řešení (§ 1726):**
 - Smlouva nevznikne, pokud nebylo dosaženo konsensu ohledně všech (i subjektivně) podstatných kusů obsahu
 - Jinak: **hypotetická vůle stran** (zejména s ohledem na následné chování), ze které lze dovodit, že by strany na ujednání netrvaly (§ 1726 věta první)
 - tj., je dovozeno, že nejde o subjektivně podstatný kus obsahu
 - Podle vůle jedné strany byla určitá klauzule předpokladem uzavření smlouvy: smlouva nevznikla (§ 1726 věta druhá) – explicitně jde o subjektivně podstatný kus obsahu
 - pozor: jen vyvratitelná domněnka (vyvratitelná subjektivní podstatnost)

Vznik smlouvy – předpoklady nad rámec konsensu

- Další možné předpoklady pro vznik smlouvy
 - Předání věci (konsensuální X reálné smlouvy – např. § 2193 výpůjčka)
 - Jiné náležitosti, bez nichž smlouva nevznikne (bez nichž se ke smlouvě nepřihlíží) – např. souhlas orgánu veřejné moci
 - např. souhlas soudu podle § 898 odst. 3 v pův. znění
 - vznik (zrušení ex tunc) X účinnost – srov. § 1762
- **Punktace**
 - srov. § 885 OZO: *„Nebyla-li sice ještě zřízena formální listina, byl-li však zřízen spis o hlavních bodech a stranami podepsán (punktace), zakládají se již takovým spisem ona práva a závazky, které jsou v něm vysloveny.“*
 - přinejmenším současná aplikace § 885 OZO se blíží ve výsledku řešení podle § 1748
 - bez ohledu např. na rozložení důkazního břemena atd.

Nabídka (návrh, oferta), § 1732

- Projev vůle
- Směřuje k právním následkům: zde uzavření smlouvy (vůle být vázán v případě přijetí)
 - X výzva k podání nabídky (invitatio ad offerendum)
- Z hlediska obsahu musí obsahovat vše, co je třeba k uzavření smlouvy, aby akceptace mohla proběhnout jen pouhým „ano“ (tzv. ano-test).
 - To však nevylučuje jiné konstrukce (např. v nabídce je stanoveno, že navrhovatel koupí „max. 100 ks určitého výrobku“ – o konkrétním množství pak rozhoduje akceptant)
- Osoby: navrhovatel činí nabídku oblátovi (adresování oblátovi – viz dále)

Určitost obláta

- Oblát je konkrétní osoba
- Veřejná nabídka (§ 1780 an.); viz dále
 - Zásadně není-li nabídka adresována určitým osobám: § 1733 – výkladové pravidlo
 - veřejný příslib (slib plnění za určitý výkon nebo výsledek)
 - výzva k podání nabídky
 - X vůle být vázán: pak jde o nabídku
 - Při jednání podnikatele (§ 1732 odst. 2): zvláštní pravidlo pro návrh dodat zboží nebo poskytnout službu za určenou cenu učiněný :
 - reklamou
 - v katalogu
 - vystavením zboží

Následek: domněnka nabídky s výhradou vyčerpání zásob nebo ztráty schopnosti plnit

Odlišné řešení podle § 43a odst. 1 OZ 1964: „ (1) Projev vůle, směřující k uzavření smlouvy, jenž je určen jedné nebo více určitým osobám, je návrhem na uzavření smlouvy (dále jen "návrh"), jestliže je dostatečně určitý a vyplývá z něj vůle navrhovatele, aby byl vázán v případě jeho přijetí.“

- Podle OZ 1964 při adresování neurčitým osobám jen výzva k podání nabídky
- ObchZ znal veřejnou nabídku (podobně jako OZ)

Zánik nabídky I.

- Zrušení nabídky (§ 1737)
 - do doby dojití oblatovi
 - nebylo založeno legitimní očekávání (=> i když je nabídka neodvolatelná)
 - srov. § 572: odvolání projevu vůle
- Odvolání nabídky (§ 1738)
 - X neodvolatelná nabídka
 - vyjádřena neodvolatelnost
 - akceptační lhůta (zásadně)
 - do doby odeslání akceptace
- Změna?
 - analogicky nebo zánik + nová nabídka?

Zánik nabídky II.

- Uplynutí akceptační lhůty (§ 1734 an.; viz dále)
- Odmítnutí nabídky (§ 1739 odst. 1)
- Smrt navrhovatele nebo obláta, pozbytí svéprávnosti (§ 1739 odst. 2)
- Prohlášení konkurzu (§ 252 InsZ)
- + obecné důvody (např. rozvazovací podmínka)

Přijetí, akceptace (§ 1740)

- Právní jednání, kterým oblat vyslovuje s nabídkou souhlas
- Prostý souhlas („Ano“)
- Přijetí vyjádřeno jinými slovy (§ 1740 II 2)
- Mlčení nebo nečinnost: § 1740 odst. 1 („samy o sobě“)

Akceptační lhůta (lhůta pro přijetí)

- Hmotněprávní lhůta
- Ústní nabídka (§ 1734)
 - + písemná nabídka vůči přítomné osobě
 - účel této právní úpravy
- Písemná nabídka vůči nepřítomné osobě (§ 1735)
- Opožděné přijetí (§ 1743)
 - Vlivem přepravy (odst. 2): vznik smlouvy, ledaže navrhovatel odmítne
 - Z jiných důvodů: přijetí smlouvy aktivním jednáním navrhovatele (odst. 1)
- Více oblátů (§ 1741): musí dojít všem, se kterými má být uzavřena smlouva; viz

dále

Modifikované přijetí (§ 1740 odst. 3)

- Zásadně: odmítnutí nabídka + nová nabídka (§ 1740 odst. 2)
- Nepodstatná modifikace: § 1740 odst. 3: vznik smlouvy + možnost odmítnutí ze strany navrhovatele
 - Podstatné změny (= čl. 19 odst. 3 CISG): „Dodatky nebo odchylky, které se týkají zejména kupní ceny, placení, jakosti a množství zboží, místa a doby dodání, rozsahu odpovědnosti jedné strany vůči druhé straně nebo řešení sporů, se považují za podstatnou změnu podmínky nabídky.“
 - Toto řešení lze vyloučit v nabídce

Účinky přijetí

- Smlouva uzavřena okamžikem, **kdy přijetí nabídky nabývá účinnosti** (tj. dojití akceptace do sféry vlivu oferenta)
 - § 1745, § 570
- Je-li více příjemců – kdy dojde poslední přijetí (§ 1741)

Přijetí bez dojití akceptace navrhovateli (§ 1744)

- Akceptace musí být i v tomto případě (projev vůle...)
 - není proto vhodné hovořit o faktickém přijetí
- Způsob vyjádření vůle
 - jednání podle návrhu, zejména poskytne-li nebo přijme-li plnění
- Předpoklady:
 - tato možnost vyplývá z nabídky
 - tato možnost vyplývá ze zavedené praxe stran
 - zvyklosti
- Dispozitivní? (např. jiným způsobem prohlášení vůle – třeba jen prohlášením, které nedojde navrhovateli?)

Následné doplnění smlouvy (§ 1748 an.)

- Vychází z předchozí dohody stran
- § 1748: autonomní doplnění – vyvratitelná domněnka, že doplnění obsahu stranami je podmínkou účinnosti smlouvy (dispozitivní)
- § 1749 odst. 1: heteronomní doplnění – doplnění obsahu třetí osobou nebo soudem je podmínkou účinnosti smlouvy (jiná konstrukce – není domněnka) (dispozitivní)
 - Pravidla pro doplnění (§ 1749 odst. 2) – nejde o libovůli soudu!
 - Lhůta k doplnění – 1 rok; zmeškání = domněnka zrušení smlouvy (§ 1750)
- Lze si ujednat, že doplní svou vůlí jen jedna strana?
 - Pb.: možná absence konsensu
 - X konkretizace z předem ujednaného rámce
 - Kombinace s právem druhé strany odstoupit od smlouvy (srov. § 1752)

Doplňování smlouvy

- Mezera ve smlouvě: ujednání stran neřeší všechny otázky, které jsou pro jejich právní vztah významné
 - zásadně se doplňuje dispozitivním právem
 - Ale: co když je z vůle stran zřejmé, že nechtěly určitou dispozitivní úpravu?
 - např. opomněly určitou okolnost upravit – srov. skrytá neúplnost
 - autonomní ujednání je neplatné
 - možná řešení:
 - smlouva nevznikne (nastane celková neplatnost)
 - aplikuje se dispozitivní právo
 - aplikuje se hypotetická vůle stran – tj. doplňování smlouvy
- Melzer in Melzer/Tégl, komentář k § 545, m.č. 9 an. (s. 490 – 512)

Děkuji za pozornost!